

SOSYAL KORUMA İLE İNSANİ MÜDAHALE
ARASINDAKİ BOŞLUĞU KAPATMAK:

EV SAHİBİ TOPLUMUN TÜKENMİŞLİĞİ, COVID-19 VE İYİ UYGULAMALAR ORTASINDA LÜBNANLI MÜLTECİLER

JASMIN LİLİAN DİAB

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

SOSYAL KORUMA İLE İNSANİ MÜDAHALE ARASINDAKİ BOŞLUĞU KAPATMAK:

EV SAHİBİ TOPLUMUN TÜKENMİŞLİĞİ, COVID-19 VE İYİ
UYGULAMALAR ORTASINDA LÜBNANLI MÜLTECİLER

JASMIN LİLİAN DİAB

GÖÇ İŞLERİ DERGİSİ (JOURNAL OF MIGRATION AFFAIRS)
SAYI 4(1), SAYFA 110-126 EYLÜL 2021
DOI: 10.36931/JMA.2021.4.1.110-126

Bu makale Agora Derneği tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Bu makale Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Agora Derneği' ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

ARKA PLAN

Lübnan son on yılda, bir taraftan uzun süredir devam eden bir Suriyeli mülteci krizinin içerisinde yer almakta diğer taraftan ise yakın zamanda varlığını gösteren COVID-19 pandemisinin yanlış yönetimi ve Ağustos 2020'de Beyrut Limanı'nda meydana gelen patlamayla birlikte ciddi bir şekilde şiddetlenen siyasi, ekonomik ve finansal krizden geçmektedir.[1] Bu katmanlı ve kesişen krizin bir sonucu olarak, hem mültecilerin hem de savunmasız yerel nüfusun sosyal, sağlık ve gıda ihtiyaçları aşırı derecede artmaktadır.[2]

Lübnan'da devam eden kriz, hükümet kurma alanındaki siyasi durgunluğu, para biriminin değerinin yüzde 90'ın üzerinde değer kaybetmesini ve devletin vatandaşlara elektrik, yakıt ve internet hizmetleri sağlayamamasını içermektedir. Hükümet ayrıca COVID-19 pandemisini yönetme konusunda da kötü bir iş çıkararak başarılı olamamıştır. 4 Ağustos 2020'de ülkenin başkentinde meydana gelen patlamayla birlikte 200'den fazla insanın hayatını kaybetmesi ve geriye binlerce yaralı kalması, beraberinde ülke ekonomisine milyonlarca dolar zarar da getirmiştir (ülke ekonomisi ve siyasi istikrar üzerindeki uzun vadeli yansımaları dışında).[3]

Dünya Bankası verilerine göre, 1,5 Milyondan fazla mülteci (Suriyeliler ve Filistinliler arasında) dahil olmak üzere Lübnan'ın toplam nüfusunun yüzde 55'i şu anda yoksulluk sınırının altında ve yüzde 25'e yakını ise aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır (Dünya Bankası, 2021). Suriye krizinin bir sonucu olarak kitlesel bir mülteci akınının ülke tarafından önlenmiş olmasına rağmen, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Lübnan Hükümeti'nin geri göndermeme ilkesini desteklemenin yanı sıra, bu duruma çeşitli derecelerde siyasi ve halk desteği olmasına rağmen, temel koruma ilkelerine ve standartlarına ilişkin taahhütlerini ısrarla teyit ettiğini ve bu taahhütleri desteklemeye devam ettiğini büyük ölçüde tespit etmiştir (UNHCR 2013). Lübnan'daki mültecilerin varlığı (öncesinde Filistinli mültecilerin, yakın zamanda da Suriyeli mültecilerin varlığı) ülkenin altyapısını, siyasi istikrarını ve ekonomik durumunu derinden etkiledi. Ülke, "İç Savaştan bu yana karşılaştığı en kötü ekonomik krize" ve Beyrut Patlaması sonrası dönemde COVID-19 vakalarındaki artışla mücadeleye devam ederken, mülteci krizinin etkisi daha da şiddetlenmeye devam etmektedir.[4]

[1]Lebanon – One year after Beirut blast, economic crisis pushes families further into hunger, says Save the Children', ReliefWeb, 29 July 2021, accessed 30 September 2021, <https://reliefweb.int/report/lebanon/lebanon-one-year-after-beirut-blast-economic-crisis-pushes-families-further-hunger>.

[2]'Economic crisis combined with COVID-19 is pushing Lebanon towards a hunger crisis', Save the Children, 2021, accessed 9 June 2021, <https://www.savethechildren.org/us/charity-stories/lebanon-economic-hunger-crisis>.

[3] 'Assessing the impact of the economic and COVID-19 crises in Lebanon (Round 2)', ReliefWeb, 31 December 2020, accessed 4 November 2021, <https://reliefweb.int/report/lebanon/assessing-impact-economic-and-covid-19-crises-lebanon-round-2-december-2020>.

[4] Lewis Sanders IV (2020), 'Lebanon faces its worst crisis since the civil war', DW, 8 July 2020, accessed 10 June 2021, <https://www.dw.com/en/lebanon-faces-its-worst-crisis-since-the-civil-war/a-54094075>.

2011'de Suriye krizinin başlamasından bu yana dek Lübnan, yüz binlerce insanın topraklarına erişmesine, 2015 yılına kadar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne kayıt olmasına, belgelere ve temel hizmetlere izin vermiştir (UNHCR Lübnan 2021). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği hazırladığı raporda, 2021 itibarıyla Lübnan'ın şu anda yaklaşık 1,5 milyon Suriyeli mülteciye (kayıtlı ve kayıtsız olanlar dahil) ev sahipliği yaptığını ve dünyada kişi başına düşen en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke olmaya devam ettiğini bildiriyor (UNHCR 2021b). Lübnan Hükümeti, geri göndermeme ilkesini desteklediği için övgüyle karşılanırken, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Lübnan gibi "sınırlı, kendi kendine yeterlilik olanaklarına sahip olan" ülkelerde, mülteci durumunun uzun süreli varlığını sürdürmesinin "mülteciler arasında aşırı yoksulluğun katlanarak artışa" yol açtığına ısrar etmektedir (UNHCR 2021c). Sonuç olarak, Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin tahmini olarak yüzde 88'i şu anda aşırı yoksulluk sınırının altına yer almaktadır ve bu bireylerin zararlı ve alçaltıcı başa çıkma stratejilerinden kaçınmak için dayanma seviyelerini daha da düşürmektedir (a.g.e. (adı geçen eserde)). Bu nedenle Lübnan'daki temel zorluk, mültecilerin ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda ülkenin mücadele ettiği ekonomik kriz nedeniyle yoksulluğa itilen ve sayıları giderek artan Lübnanlılara destek sağlamak olmuştur.

Lübnan'ın Sosyal Koruma Sistemi (SPS) etkisiz, parçalı ve büyük ölçüde özelleştirilmiş durumdadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), ülkenin Sosyal Koruma Sistemi'ni "düşük kapsama ve koordinasyon eksikliği olan dağınık şemalar mozaiği" olarak tanımlamaktadır. Ülke çapındaki mevcut sosyal hizmetler yetersiz kalırken, Lübnan nüfusunun "en yoksul ve en savunmasız" kesimi geçim kaynakları ve temel ihtiyaçları için herhangi bir sistematik destekten yoksun kalmaktadır.[5] Bu yetersizlikler, Lübnan'ın Sosyal Koruma Sistemi'nde, yalnızca vatandaşlarının ihtiyaçlarını korumak için değil, aynı zamanda topraklarında barındırılan diğer savunmasız, kötü durumda olan nüfusların ihtiyaçlarına uyum sağlayabilmek için önemli reformlara duyulan acil ihtiyacın altını çizmektedir. Ülkenin yönetiminde esas alınan "laissez-faire" ekonomik yaklaşımının en önemli sonuçlarından biri, 2011 yılında Suriyeli mültecilerin yoğun göçünden bu yana dek giderek daha görünür hale gelen bir konu olan sosyal koruma mekanizmalarının açık bir şekilde yokluğudur (Fouad et al. 2020). Bütün bunların yanında, Lübnan'ın dışlayıcı sosyal politikaları, marjinalleştirilenlerin güvensizliklerini arttırmakta ve siyasi çıkarlar için siyasi propagandaları ve mülteci karşıtı duyguları şekillendirmek için bir araç olarak sıklıkla kullanılan bir konu olan mülteci nüfusu ile ve mülteci nüfusu arasında kırıncılıkları ve düşmanlıkları körüklemektedir.[6]

[5]'ILO's engagement on social protection reform in Lebanon', 23 December 2020, accessed 9 June 2021, https://www.ilo.org/beirut/media-centre/news/WCMS_765079/lang-en/index.htm.

[6] Johanna-Maria Huelzer and Allie Divine, 'Social protection and its (non)extension to refugees', Respond, 30 November 2020, accessed 9 June 2021, <https://respondmigration.com/blog-1/social-protection-in-lebanon-and-its-nonextension-to-refugees>.

Lübnan her seferinde bir sığınma ülkesi değil, bir "geçiş" ülkesi olduğu konusunda ısrar etmektedir.[7] Lübnan Hükümeti, 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni ve o sözleşmenin mültecilerin statüsüne ilişkin 1967 Protokolü'nü imzalamamakta ısrar ettiğinden kaynaklı, ülkedeki mülteciler dolaylı biçimde "geçici olarak yerinden edilmiş kişiler" olarak kayda geçmektedir. Mülteci nüfuslarının hem korunmasına hem de kabul edilmesine ilişkin güncel Lübnan mevzuatının (ve belirsiz bir dilin) olmaması, Lübnan'ı, Lübnan'da bulunan "geçici olarak yerinden edilmiş nüfuslara" yönelik sosyal koruma sağlama sorumluluğu ve hesap verebilirliğinden büyük ölçüde "feragat ettiren" (pardons) yasal bir "boşluk" işlevi görmektedir. Bu bağlamda, Suriyeli mülteciler esas olarak şu iki seçenekten biriyle karşı karşıyadır: (1) kendi kendine yetme zorunluluğu veya (2) yerel ve uluslararası STK'lara güvenme ihtiyacı.

Bu makale, Lübnan'daki sosyal koruma programlarının COVID-19 döneminde ve Beyrut patlamasının ardından mülteci ortamlarında nasıl uyarlandığını keşfederek insani ve kalkınma hedeflerini bağlamayı amaçlayan dersleri çıkarmayı hedeflemektedir. Ayrıca, insani yardımın ulusal sosyal koruma sistemleriyle uyumunu incelemeyi ve bu durumu Lübnan'ın mülteci topluluğuna yönelik uluslararası yükümlülükleri (veya eksikliği) çerçevesinde ele almayı ve Lübnan'ın yararlı uygulamalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır.

[7]Sam Dagher, 'Death by a thousand cuts': Syrian refugees face dire conditions as Lebanon unravels', Middle East Institute, 3 May 2021, accessed 9 June 2021, <https://www.mei.edu/publications/death-thousand-cuts-syrian-refugees-face-dire-conditions-lebanon-unravels#:~:text=Lebanon%20also%20refuses%20to%20officially,depart%20to%20a%20third%20country>. All quotes in this paragraph are from Dagher's piece.

LÜBNAN'DA SOSYAL KORUMA

Lübnan'ın Sosyal Koruma Sistemi'nde değişen derecelerdeki taahhütler şu sebeplerden kaynaklanmaktadır: (1) ülkenin nispeten zayıf resmi sosyal koruma tedarikinin geniş çapta giderek daha fazla tanınması; (2) zenginlik ve gelir eşitsizliklerinin eşlik ettiği düşük ekonomik büyüme ve beklentiler ve son olarak (3) Suriye krizi bağlamında hem yoksul kesimlerdeki Lübnanlıların hem de mültecilerin refahı ve geçim kaynakları için artan endişelerdir (Nabulsi et al. 2020). Dünya Bankası verilerine göre, karşılaştırmalı bir bakış açısından, Lübnan'ın sosyal yardımı veya sosyal güvenlik ağı (SSN), düşük bütçe ve kapsama alanı ile karakterize edilmektedir ((a.g.e.). Hali hazırda zayıf olan kamu hizmetleri, şu anda Lübnan nüfusunun yüzde 25'inden fazlasını oluşturan büyük Suriyeli mülteci göçünden dolayı baskılara maruz kalmaktadır. [8] Savunmasız Lübnanlı haneler ve mültecilere sosyal yardım programları ve insani yardım gibi destek sağlanmasındaki son gelişmeler, hem ulusal hem de göçmen savunmasız topluluklara hitap etmek için insani ve sosyal koruma uygulamalarındaki koordinasyonu ve uyumu geliştirmeye yönelik potansiyel fırsatlar hakkında tartışmaları tetiklemektedir. [9]

Lübnan'ın ekonomik ve toplumsal modeli, tarihsel olarak, kısmen çok uluslu ve açık bir toplumu garanti etme hedefiyle haklı gösterilen asgari devlet müdahalesine dayanmaktaydı.[10] Bu yaklaşım, Lübnan'ın kamu hizmetlerinin bütçesindeki kesintiler arasında deneyimlemeye devam ettiği kesişen, uzun süreli ve katmanlı çatışmalarla birlikte, sosyal koruma da dahil olmak üzere hizmetlerin sağlanmasında hem özel sektöre hem de topluluk aktörlerine bağımlılığın artmasına katkıda bulunmuştur. Lübnan'da sosyal korumanın yukarıda bahsedilen sosyal koruma ve insani yardım arasındaki boşluğun kapatılmasını engelleyen temel ayırt edici özellikleri şunlardır: (1) özel sektör, Sivil Toplum Örgütleri, İnanç Temelli Organizasyonlar ve Toplum Temelli Organizasyonlara yönelik yüksek katılım ve güven; [11] (2) özel sektörün sağlık ve eğitime yüksek katılımı ve daha yoksul ve savunmasız gruplar için her iki sektörde de düşük sosyal harcama; (3) işçilerin düşük sosyal sigorta kapsamı; ve (4) aynı transferler ve nakit transferler şeklinde sınırlı sosyal yardımlarıdır.[12]

[8] Catarina Hanna-Amodio, 'Syrian refugee access to healthcare in Lebanon', ReliefWeb, 12 March 2020, accessed 23 May 2021, <https://reliefweb.int/report/lebanon/syrian-refugee-access-healthcare-lebanon>.

[9] ibid.

[10] ibid.

[11] Non-governmental Organisations, Civil Society Organisations, Community-based Organisations and Faith-based Organisations (respectively).

[12] ibid

COVID-19 VE DİĞER KRİZLER ORTASINDA LÜBNAN'IN SOSYAL KORUMA MODELİ VE MÜLTECİLER

Hükümet acilen koordineli, kapsamlı ve kapsayıcı bir yardım planını uygulamaya koymadıkça, COVID-19 ile ilgili karantina önlemleri ve ülkenin uzun süreli ekonomik krizi nedeniyle Lübnan'da milyonlarca insan aç kalma riskiyle karşı karşıya kalmaya devam ediyor (Key Informant Interview, UNHCR, May 2021).[13] Lübnan'daki vatandaşlar ve mülteciler için COVID-19 salgını, zaten yıkıcı olan ekonomik krizi daha da kötüleştirerek Lübnan'ın Sosyal Koruma Sistemi'nin bariz yetersizliklerini ve boşluklarını ortaya çıkarmıştır.[14] Lübnan, yoksulluk sınırının altında yaşayan haneleri desteklemek için bir avuç resmi program sunmaktadır. Acil Durum Ulusal Yoksulluğu Hedefleme Programı, "kötü hedeflenmiş" bir program olmaya devam ederek en çok ihtiyaç duyanlara ulaşamamaktadır.[15] Ayrıca, ülkedeki Lübnanlılar ve Lübnan vatandaşı olmayanlar arasındaki yoksulluk oranlarını düzenli olarak somut bir şekilde değerlendirmek için ulusal düzeyde çok az çaba sarf edilmiştir.[16]

Lübnan'da, resmi sosyal koruma politikaları (SPP'ler) "yeni bir başlangıç aşamasına" gelmiştir (Kukrety 2016). Ülke politikalarının çoğu gibi, Sosyal Koruma Politika'larının çoğu da geçici olarak geliştirilerek, köklerini krizlere ve acil durumlara anlık tepkilere dayandırmıştır ((a.g.e.). Lübnan Çalışma Bakanlığı'ndan bir uzmana göre, "bunlar sürdürülebilir uzun vadeli bir vizyon veya stratejiyi yansıtmamakla birlikte ana hatlarıyla belirtilmiş, sistematik ve sürdürülebilir bir uygulamayı yansıtmamaktadır (Key Informant Interview, Lebanese Ministry of Labour, May 2021).[17] Bu bağlam, ülkenin en savunmasız gruplarına (Lübnanlı ve mülteciler) refah ve sosyal güvenlik sağlanmasında özel yardım kuruluşlarının, Sivil Toplum Örgütleri, İnanç Temelli Organizasyonlar ve Toplum Temelli Organizasyonların rollerini güçlendirmenin temelini atmıştır.[18] İdari düzeyde, Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı (MoSA), Sivil Toplum Örgütleri, İnanç Temelli Organizasyonlar ve Toplum Temelli Organizasyonlar ortaklarının sözleşmeleri dahil olmak üzere sosyal korumanın koordinasyonuna liderlik etmektedir (Abdo 2014). Ülkenin çeşitli bölgelerinde bulunan Sosyal Gelişim Merkezleri, Sosyal İşler Bakanlığı'nın politikalarını sahada uygulamakla görevlidir. Ülkenin bazı valiliklerinde bu Merkezler, sağlık ve eğitim hizmetlerini Suriyeli mültecilere ulaştırmakla görevlendirilmiştir. Suriyeli mültecilerin kitlesel akınından kaynaklanan zorluklara hazırlıksız ve yetersiz donanıma sahip olan bu Merkezlerde, giderek daha fazla yoğunluk oluşmuştur ve bunun sonucunda, destek gerektiren birçok grup için yetersiz hale gelmiştir (a.g.e.).

[13] Key Informant Interview, UNHCR, May 2021.

[14] Key Informant Interview, Lebanese Ministry of Labor, May 2021.

[15] Key Informant Interview, UNHCR, May 2021.

[16] Key Informant Interview, Lebanese Ministry of Labor, May 2021.

[17] Key Informant Interview, Lebanese Ministry of Labor, May 2021.

[18] Ibid

Lübnan'daki Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu (NSSF) ve Acil Durum Ulusal Yoksulluk Hedefleme Programı (ENPTP) olmak üzere iki temel kamu sosyal koruma programı varlığını sürdürmektedir (a.g.e.) Çalışanlara, işverenlere ve devlet kurumlarına hizmet veren Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu, Lübnan'daki sosyal sigorta için en büyük bağımsız kamu kurumudur (Civil Society Knowledge Center 2020). Bu kurum, Çalışma Bakanlığı ve Bakanlar Kurulu tarafından yönetilmektedir. Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu, hastalık ve analık korumasını, acil çalışma ve meslek hastalıkları garantisini, aile ve eğitim yardımlarını ve hizmet sonu hükümleri kapsamaktadır ((a.g.e.).

Lübnan'daki resmi işverenler, çalışanlarını Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu'na kaydettirmekle yükümlüdür. Bununla birlikte, çalışanların kaydını sağlamak için herhangi bir yaptırım mekanizması bulunmamaktadır. International Alert tarafından yayınlanan bir rapora göre, özel sektörde çalışanların yüzde 40'ı kayıt dışı kalmakta ve bu çalışanların büyük bir kısmı bireysel özel sigorta paketlerinden yararlanmaktadır (Mufti 2018). Ayrıca, Lübnan'daki toplam kayıtlı işgücünün yüzde 30'undan fazlasının serbest meslek sahibi olması, Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu'nun sınırlı bir kapsama sahip olduğunu vurgulamaktadır (a.g.e.).

Ülkenin Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu'na kayıt olmak için 'yasal olarak' bireylerin ikamet kaydına veya vatandaşlık statüsüne bağlı olmasına" gerek olmasa da, 'yasal' işgücü oranlarına dahil olmaları için geçerlidir (a.g.e.). Ancak gerçek şu ki, yoksulluk sınırının altında yaşayan Lübnanlıların ezici çoğunluğu ve Suriyeli mülteciler, ağırlıklı olarak çeşitli kayıt dışı ve gündelik işlerde çalıştıkları için bu oranlara dahil olamazlar (ILO 2015). 2011'de Suriye krizinin tırmanmasından önce Suriyeli göçmen işçilerin kayıt oranları çok düşüktü; Mevcut işgücü fazlalığı karşısında, ülkeye bir milyondan fazla Suriyeli mülteci göçü ile, Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu tarafından sosyal koruma kaydı Lübnan'daki Suriyeli işgücü için daha da ulaşılmaz hale geldi (Baroud and Zeidan 2020). Lübnan'daki Filistinli mültecilere 2010 yılında Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu'nun hizmet sonu hükümlerine erişim hakkı verilmiş olsa da bunlar fonun geri kalan hizmetlerinin dışında kalmaktadır. Bu hükümlerin Suriye'den gelen Filistinli mültecileri (PRS) kapsayacak şekilde genişletilmesi, ülkenin ekonomik ve siyasi tarihinin bu aşamasında giderek daha fazla mantıksız olmaya devam ediyor (a.g.e.).

Lübnan Bakanlar Kurulu, "aşırı yoksul" Lübnanlı haneleri hedef alarak, 2014 yılında UNHCR ile işbirliği içinde, Dünya Bankası tarafından sağlanan fonla (Suriyeli mülteci krizine yanıt vermek için) Acil Durum Ulusal Yoksulluk Hedefleme Programını (ENPTP) başlatmıştır (World Bank 2014). Acil Durum Ulusal Yoksulluk Hedefleme Programı, özünde, Ulusal Sosyal Güvenlik Fonu için uygunluk dışında bırakılanlara destek sağlamayı amaçlamaktadır ve sonuç olarak tıbbi ve sağlık faturalarıyla destek, okul harçlarından muafiyet ve indirimler, ücretsiz kitaplar ve gıda yardımı sunmak üzere tasarlanmıştır (a.g.e.). Programdan yararlanmaya hak kazanabilmek için hanelerin, Program kapsamında herhangi bir yardım almadan önce Sosyal İşler Bakanlığı'nın Sosyal Gelişim Merkezlerinden birine başvurmaları ve çeşitli düzeylerde değerlendirmelerden geçmeleri gerekmektedir (Daleel Madani 2021). En savunmasız gruplara yardım etmeyi amaçlasa da programa kaydolma koşulları, büyük ölçüde kendi kendine inisiyatif almaya, ülke çapında hareket edebilecek kaynaklara sahip olmaya, bağlantı ve iletişim engelleri arasında programın kendisi hakkında önceden bilgi sahibi olmaya ve ayrıca ön koşul olarak bir dizi belgeye sahip olmaya dayanmaktadır. Lübnan Hükümeti bu programın geliştirilmesi hedefiyle sosyal korumadaki boşlukları kapatmaya çalışsa da çeşitli raporlar seçim prosedürlerinin tutarsız olduğunu ve kısıtlayıcı uygunluk göstergelerini, özellikle ülkenin devam eden ekonomik, siyasi ve insani krizleri olmak üzere gelişmekte olan gerçekleri karşılamakta yetersiz kaldığını vurgulamıştır. (WFP 2021).

LÜBNAN'IN EN SAVUNMASIZ HALKINA SOSYAL HİZMET SAĞLANMASINDA DIŞ AKTÖRLERİN ROLÜ

Lübnan Hükümeti'nin 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni imzalamamasının ve Suriyelilerin mülteci statüsünün reddedilmesinin doğrudan bir sonucu olarak, Lübnan'ın onlara herhangi bir sosyal koruma sağlama konusunda herhangi bir yasal yükümlülüğü bulunmamasının sonucunda Suriyeli mültecilerin adalete ve geçim kaynaklarına erişimi ve güvenliğini engellenmeye devam etmektedir (Janmyr 2017). Mülteciler için devlet tarafından sağlanan kamu sosyal korumasındaki dramatik boşluk, geniş bir yelpazedeki uluslararası insani yardım kuruluşlarının aktivizmi ile büyük ölçüde doldurulmaktadır. Bu kurumların, aralarında en alakalı olanlar, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR; Suriyeliler için), Birleşmiş Milletler Yardım ve Çalışma Ajansı (UNRWA; Filistinliler için), BM Kadınları ve Dünya Gıda Programı (WFP) gibi BM kurumları yer almaktadır (a.g.e.).

Asgari düzeyde kabul edilebilir temel yardım standartları sağlamak için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, ülkenin siyasi, ekonomik ve sosyal açıdan hassas ikliminde Lübnan Hükümeti ile gelişen ve çalkantılı anlaşmalarda koruma ve insani yardım sağlama mekanizmalarını kurumsallaştırmıştır (UNHCR 2015). Lübnan'da, kendi sınırları içerisindeki mültecilerin durumu, hükümetin mülteci topluluklarına genellikle "geçici olarak yerinden edilmiş bireyler" olarak atıfta bulunduğu uzun süreli bir mülteci krizi değil, resmi olarak geçici bir insani kriz olarak görülmeye devam etmektedir (Janmyr 2018). Lübnan Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği arasındaki hassas ilişkinin geçerliliği, Lübnan hükümetinin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden o yılın Mayıs ayından itibaren Suriyelilerin kaydını, raporlamayı durdurmasını talep etmesiyle 2015 yılında teste tabi tutulmuştur.[19] Bu hamle, Suriyeli mültecilerin yalnızca temel sosyal hizmetlere erişimini değil, aynı zamanda mülteci statüsünün yasal olarak tanınmasını ve bu kimliğin taşıdığı hak ve yükümlülükleri de engellemiştir. Lübnan bağlamında bu gerçekliği yönlendirebilmek için, BM kurumları ve sahadaki ortakları tarafından kurumsallaştırılmış sosyal hizmet uygulamaları, sosyal koruma değil, 'insani yardım' başlığı altında sürdürülmelidir.[20]

Lübnan'daki mülteci hanelerinin gelirinin yüzde 40'ı Birleşmiş Milletler kuruluşları ve ortaklarından gelen insani yardımlardan oluşmaktadır.[21] Farklı gelir biçimleri ayniden nakdi yardıma kadar her şeyi içermektedir (UNHCR 2021a). Aslında, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Lübnan'daki nakit yardım programı dünyadaki en büyüğüdür (a.g.e.). Bununla birlikte, Suriye krizinin bitmeyen doğası, finansman için donör sayılarındaki keskin düşüş ve ulusal düzeyde yaşam maliyetlerinin artması, Lübnan'daki mültecilerin geçim endişelerinin ana hatlarını çizmeyi ve çerçevelemeyi dolayısıyla ele almayı büyük ölçüde öngörülemez hale getirmiştir. (a.g.e.)

[19] 'The gaps in Lebanon's new refugee policy', Human Rights Watch, 14 March 2021, accessed 20 August 2021, <https://www.hrw.org/news/2017/03/14/gaps-lebanons-new-refugee-policy>.

[20] Ibid.

[21] Ibid.

Yoksulluk sınırına yakın veya bu sınırın altında yaşayan hem mülteciler hem de savunmasız Lübnanlılar, sosyal hizmetlerin ve korumanın sağlanması için özel sektördeki çeşitli kuruluşlara önemli ölçüde bağımlı durumdadır. Yukarıda bahsedilen BM ajansları ve uluslararası insani yardım örgütlerine ek olarak, yerel İnanç Temelli Organizasyonlar ve Toplum Temelli Organizasyonlar nüfusun çeşitli kesimlerine refah sağlamada hayati bir rol oynamaya devam etmektedir (Haddad 2020). Farklı kurumsallaşma derecelerine sahip daha geniş kapsamlı bazı aktörler ülke genelinde sosyal hizmetler ve koruma sağlamaktadır. Beyrut patlaması gibi kısa vadeli krizlere müdahale durumlarında, devlet kurumları ve uluslararası insani yardım kuruluşları koordineli bir şekilde yerel hayır kurumları, İnanç Temelli Organizasyonlar, Toplum Temelli Organizasyonlar ve Lübnan siyasi partilerinin çeşitli hayır ve yardım kollarıyla birlikte yakın işbirliği içinde çalışmıştır.[22] Ayrıca, Lübnan siyaset ortamının büyük ölçüde kayırmacı uygulamalara dayanması nedeniyle, sosyal hizmetler veya sosyal koruma sağlamak ve yandaş aktivizmi, geleneksel olarak siyasi seçmenleri korumak, istikrara kavuşturmak ve dahili yumuşak güç uygulamak için araçlar olarak kullanılmıştır (Cammett 2011). Lübnan Hükümeti, ülke çapındaki mülteci topluluklarına yardım etmek için uluslararası insani yardım kuruluşlarına kapılarını açmış olsa da çok sayıda rapor, bunun yerine tüm odaklarını ve kaynaklarını mültecilere doğru genişleten devlet dışı insani yardım aktörleri tarafından yoksul Lübnanlı vatandaşların giderek daha fazla ihmal edildiğini hissetmelerine neden olduğunu vurgulamaktadır. (a.g.e.)

Mart 2021'de, Suriye Krizine Müdahalede Bölgesel Güven Fonu aracılığıyla Avrupa Birliği, sosyal koruma, sağlık hizmetleri ve atık yönetimi gibi kilit alanlarda Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli mültecileri ve yerel toplulukları desteklemek için 130 milyon Euro'luk bir yardım paketi kabul etmiştir.[23] Bu paket, Avrupa Komisyonu, Avrupa Dış Eylem Servisi, AB Üye Devletleri ve Türkiye, Lübnan, Ürdün, Suriye Kurtarma Güven Fonu ve Dünya Bankası temsilcilerini bir araya getiren Tröst Fonu Operasyonel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Lübnan özelinde, bu miktar aynı zamanda 'hem Suriyeli mültecileri hem de Lübnan halkını' etkileyen Beyrut limanındaki patlamanın sonuçlarını hafifletmeyi amaçlamaktadır. Lübnan'ın bu destek paketinden 98 milyon Euro almasıyla birlikte, toplam 45 milyon Euro sosyal koruma ve yardıma yönlendirilecektir. Fon için öngörülen dağılım şu şekildedir: (1) Lübnan'daki en savunmasız kişilerin sürekli desteği için 25 milyon Euro; (2) Kapsamlı bir ulusal sosyal koruma sistemini desteklemek için 20 milyon Euro; (3) COVID-19 dahil olmak üzere sağlık hizmetlerine ve aşılarla erişimi artırmak için 20 milyon Euro; (4) Temel su hizmetlerine yönelik 29 milyon Euro; ve (5) yaygın eğitime yönelik 10 milyon Euro.

[22] Kareem Chehayeb and Abby Sewell, 'Local groups step up to lead Beirut blast response', The New Humanitarian, 18 August 2020, accessed 20 August 2021, <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2020/08/18/Lebanon-Beirut-explosion-local-aid-response>.

[23] 'EU adopts €130 million support package for Syrian refugees and local communities in Jordan and Lebanon', ReliefWeb, 5 March 2021, accessed 1 June 2021, <https://reliefweb.int/report/lebanon/eu-adopts-130-million-support-package-syrian-refugees-and-local-communities-jordan>. All the information in this paragraph is from this article.

BAŞA ÇIKMA MEKANİZMALARI: NAKİT TEMELLİ MÜDAHALELER

Suriye mülteci krizine insani müdahale bağlamında yaklaşımlar, araçlar ve sistemler alanlarında ülke genelinde sosyal yardım müdahalelerinde önemli yenilikler olmuştur. Bu yenilikler, BM kuruluşları, uluslararası sivil toplum kuruluşları (INGO'lar), yerel STK'lar, İnanç Temelli Organizasyonlar ve taban örgütleri gibi çeşitli paydaşlar tarafından çeşitli devlet kurumlarıyla işbirliği içinde ortaya konmuştur (Idris 2019). En etkili olanı, sosyal korumanın sağlanmasında çok sayıda boşluğun kapatılmasına yardımcı olan hedefleme metodolojileriyle birleştirilmiş nakit temelli müdahalelerin kullanılmasıydı. Nakit temelli müdahaleler, savunmasız gruplar arasında direnci artırmada önemli bir fark yarattı ve Lübnan topraklarında ikamet eden herkes için daha uzun vadeli, kapsayıcı ve sürdürülebilir sosyal korumayı teşvik etmek için sağlam bir temel geliştirmiştir. (a.g.e.)

Mayıs 2012'de Lübnan, Dünya Gıda Programı'ndan Suriyeli mültecilere kağıt kuponlar kullanarak gıda yardımı sağlamaya başlamasını talep etmiştir; ancak bu daha sonra büyütülmüş ve transfer yöntemi elektronik karta kaydırılmıştır (WFP 2020a). Sistem, hedeflenen yararlanıcıların ülke genelindeki Dünya Gıda Programı (WFP) ile anlaşmalı mağazalardan gıda ürünleri satın almalarını sağlamıştır. Kasım 2020'de Dünya Gıda Programı, COVID-19 ve ekonomik kriz müdahalesinin bir parçası olarak 33,8 milyon ABD Doları tutarında nakit bazlı transfer yöntemleri ve aile gıda kolilerinin dağıtımı yoluyla toplam 1.094.677 yararlanıcıya yardım etti. Yardım edilenlerin 807.668'i Suriyeli mülteciler ve diğer milletlerden 21.088 mülteciydi (WFP 2020b).

Çoğu ülkede, ulusal sosyal güvenlik ağlarına ülkenin vatandaşı olmayanlar erişememektedir. Hükümetler, kitlesel yerinden edilme krizlerinin etkilerine uyum sağlamak için kapasiteye, araçlara ve süreçlere nadiren sahiptir. Lübnan'ın bu konudaki verimli uygulamaları, veri analizi, hesap verebilirlik ve çoklu güvenlik ağları, çok sayıda bakanlık arasında gerçekleşen koordinasyondaki zorluklara ve süre açısından insani ve devlet güvenlik ağlarının finansmanındaki farklılıklara bakılmaksızın bu modelin benzer ortamlardaki siyasi gereksinimler, hedefler ve koşulların tekrarlanabileceğinin kanıtıdır. Bu makalenin sonraki bölümleri, Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin sosyal korumasını teşvik etmek için uygulamaya konulan verimli uygulamaları incelemeyi, konuya ek olarak ekonomik zorluk katmanlarını, COVID-19 ve Beyrut patlaması yoluyla değinerek, Türkiye'de uyarlanabilirliğini ve inovasyonu keşfetmeyi amaçlamaktadır.

SOSYAL KORUMA ÇERÇEVELERİNİN YOKLUĞUNDA LÜBNAN'IN VERİMLİ UYGULAMALARI

Suriye krizinin başlangıcından bu yana dek, Lübnan Hükümeti, ülkenin giderek zayıflayan altyapısına ve koşullarına rağmen, kilit koruma ilke ve standartlarına (geri göndermeme ilkesi gibi) yönelik taahhütlerini birçok kez teyit etmiştir (Tabar 2016). 2011'deki krizin başlangıcından ve her gün binlerce insanın uluslararası koruma arayışıyla Lübnan'a geldiği 2013 ile 2014 yılları arasındaki yerinden edilmenin zirve yaptığı sıralarda, hükümet, Lübnan topraklarına yerleşme, kayıt, belgeleme ve temel insani yardım ve hizmetlerine erişimine izin vererek, çatışmalardan kaçan milyonlarca insanı kurtarmıştır (a.g.e.). Korunmaya muhtaç Suriyelilerin kitlesel akınlarına karşı gösterilen tepki, dünyanın pek çok yerinde farklı şekillerde vücut bulmuştur (UNHCR 2016).

Ülkedeki Suriyeli mülteci topluluğunun insani ve kalkınma ihtiyaçlarına etkin ve kapsamlı bir şekilde yanıt vermek amacıyla, Lübnan Kriz Müdahale Planı (LCRP), çeşitli bakanlıkların, yerel ve uluslararası insani yardım kuruluşlarının, BM kuruluşlarının ve diğer ülkelerin çalışmalarını koordine eden entegre bir yaklaşım olarak geliştirilmiştir (Government of Lebanon et al. 2021). Lübnan Hükümeti, ilgili bakanlıklar ve hükümet organları, özellikle Sosyal İşler Bakanlığı aracılığıyla insani yardım ve müdahale alanlarındaki çeşitli aktörleri koordine etmede çok önemli bir rol oynamıştır.

Lübnan Kriz Müdahale Planı (LCRP), Suriyeli mülteciler, savunmasız, korunmaya muhtaç Lübnan vatandaşları ve Filistinli mülteciler dahil olmak üzere 2,8 milyon kişiye koruma, temel hizmetler ve acil yardım sağlamak için 200'e yakın ortağı bir araya getiren uzun soluklu bir plandır. Lübnan Kriz Müdahale Planı, ayrıca Lübnan'ın altyapısı, ekonomisi ve kamu kurumları genelindeki ulusal sistemlerin güçlendirilmesi için kritik alanların ana hatlarını çizer (a.g.e.). Yerel düzeyde, belediyeler, özellikle ülkenin uzak ve ulaşılması zor bölgelerine dağılmış olanlar olmak üzere, Suriyeli mültecilere yerel altyapı ve hizmetlerin sunulmasında önemli bir rol oynamıştır (Zapater 2017).

Ülke genelinde zaten sınırlı olan bu kaynaklar üzerindeki artan baskı, belediye hizmetlerine ve kurumlarına ve etkilenen Lübnanlı ev sahibi insanlara etkiyi azaltmak ve belediye hizmetlerinin daha uzun vadeli gelişimine katkıda bulunmak için kritik bir desteğe ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Suriye krizinin on yıldan fazla bir süre önce başlamasından bu yana, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Lübnan bakanlıklarına, belediyelere, eğitim ve geçim sektörlerine ve altyapıya destek dahil olmak üzere hem kurumsal hem de toplumsal destek projelerine 226,8 milyon ABD doları tahsis etmiştir (UNHCR 2019). 2018 ile 2019 arasında, Lübnan Kriz Müdahale Planı (LCRP)'nın ortakları tarafından 240 milyon ABD doları yukarı doğru kanalize edildi. Bu planın hedefleri, hizmet sunumunu güçlendirmek, politika geliştirme, kapasite geliştirme ve kamu sektöründe kurumsal istikrardır. Aynı yıl, hizmetler üzerindeki hakim baskıya yanıt vermek için belediyeleri ve sendikaları desteklemek için 26 milyon ABD Doları ek yatırım yapılmıştır (a.g.e.).

GERİ GÖNDERMEME İLKESİ

Daha önce de belirtildiği gibi, Lübnan'ın ilk doğru uygulama ifadesi, geri göndermeme ilkesine devam eden taahhüdü olmuştur (UNHCR 2019). Hükümet, bu ilkeyi desteklemenin ötesinde, krizin başlangıcından bu yana Suriyeli mültecilere ek olarak (yeniden inceleme gerektiren karmaşık bir prosedür yoluyla da olsa) sivil kayıt imkanı sunmaktadır (UNHCR 2018). BMMYK tarafından bildirildiği üzere, Ekim 2019'a kadar Lübnan'da Suriyeli mülteci ebeveynlerden yaklaşık 188.000 çocuk dünyaya geldi ve BM ajansına kaydedildi. Vatansızlığı önlemek için her çocuğun doğumda kayıt altına alınma hakkının yanı sıra daha sonraki bir aşamada geri dönüş için Suriyeli ebeveyni gösterebilmenin önemini tanımak için Lübnan, hem doğumu hem de Mülteci çocuklar ve ebeveynler için evlilik kaydını kolaylaştırmak için bir dizi politika ve karar başlatmıştır (a.g.e.).

Ülkenin Yerinden Edilenler Bakanlığı'ndan bir uzmanla yapılan röportaja göre, kayıt oranlarını artırmak için 2017-2019 yılları arasında 'önemli ilerleme' kaydedildi (Key Informant, Ministry of Displaced Affairs, June 2021).[24] Röportajda, Bakanlığın 2020'de "Lübnan'da kayıt dışı çocukların sayısını azaltmak ve vatansızlığı azaltmak" amacıyla "aynı ilerlemeye" tanık olmasını sağlamak için devam eden ekonomik ve siyasi kargaşanın ortasında gayretle çalışmaya devam edeceği konusunda ısrar etti (Key Informant, Ministry of Displaced Affairs, June 2021).[25]

EĞİTİM

Lübnan'ın eğitim sektöründeki verimli uygulamaları dikkat çekicidir. Ülkenin Eğitim ve Yüksek Öğrenim Bakanlığı (MEHE) yönetimindeki devlet okul sistemi, geleneksel olarak (çeşitli derecelerde) Lübnanlı olmayan çocukları memnuniyetle karşıladı ve ulusal müfredata uygun olarak akredite eğitim almalarını sağladı; 2014'ün başlarında bakanlık, mülteci çocukları açıkça hedef alan bir öğleden sonra sınıf vardiyasına başladı (Arche Nova 2021). Devlet okullarına yönelik artan talebi karşılamak için Bakanlık, uluslararası toplumun desteğiyle 2014 ve 2016 yılları arasında "Eğitimle Tüm Çocuklara Ulaşmak (RACE)" planını da geliştirdi (World Bank 2016). Bunu, eğitim müdahalesine daha stratejik bir yaklaşımı kapsayan ve çocuk koruma, kaliteli eğitim, mesleki eğitim ve yaşam becerilerini stratejiye dahil eden RACE II (2017 ve 2021 arasında) izledi. RACE II'nin uygulanması, savunmasız toplulukları harekete geçirmeyi ve mümkün olduğunca çok sayıda okul çağındaki çocuğu resmi eğitim sistemine geri getirmeyi amaçlayan ülke çapında kampanyalarla desteklendi. Bu girişimlerin ardından, Lübnanlı olmayan öğrenciler 2012-13 akademik yılında 30.000'den 2018-19'da 210.000'in üzerine çıktı. Mülteci çocukların ve gençlerin eğitime erişimini sağlamak için MEHE, mültecilerin ilk, orta ve yüksek öğrenime kayıt olma şartı olarak oturma izinlerinden feragat etti (a.g.e.).

[24] Key Informant, Ministry of Displaced Affairs, June 2021.

[25] Key Informant, Ministry of Displaced Affairs, June 2021.

SAĞLIK

Lübnan'da sağlık hizmetleri büyük ölçüde özelleştirilmiştir. Bunun yanında büyük ölçüde yanlış yönetim ve yolsuzlukla lekelenmiş kesişen ve katmanlı siyasi ve ekonomik sistemlerin merkezinde yer almaktadır.[26] Bu gerçeğe rağmen Lübnan Halk Sağlığı Bakanlığı (SB), Suriyeli mültecilerin ihtiyaç duydukları tıbbi bakımı BMMYK ile olan ortaklığı aracılığıyla alabilmelerini sağlamak için özenle çalışmıştır (UNHCR 2021d). Suriyeli mültecilerin Lübnan'a göçü başladığından beri, Sağlık Bakanlığı, BMMYK ve diğer uluslararası ortakların desteğiyle, mülteci topluluğundaki tüm bireylerin ve ailelerin, ülke çapındaki dispanserlere tıbbi konsültasyonlara, testlere ve temel ilaçlara uygun maliyetlerle bir iletişim ağı aracılığıyla erişimini sağlamıştır (UNHCR 2021d). 2013'ten bu yana Lübnan'ın Bakanlığı ayrıca BMMYK kabul merkezlerinde aşı sağlanmasını destekledi ve Bakanlığın birinci basamak sağlık merkezleri ağındaki çoklu raporlarını çocuklar için ücretsiz olarak sağladı (ancak bu, COVID-19 aşısı için henüz geçerli değildir). Ardından hastaneye erişime gelince, Suriyeli mülteciler Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen oranlarda özel ve kamu hastanelerine kabul edilmektedir (MoPH 2016). Hayati, kritik seviyede ve acil olan ameliyatlar büyük ölçüde BMMYK tarafından finanse edilmektedir. Sağlık Bakanlığı, tüm birinci basamak sağlık hizmetleri ağlarına, hizmet sunumu ve ücret tahsilatı konusunda Lübnanlı ve Lübnanlı olmayan hastalar arasında ayırım yapmalarını talep eden birkaç bağlayıcı muhtıra yayınladı. Bakanlık ayrıca müdahale çabalarına dahil olan tüm sağlık ortaklarıyla sık sık koordinasyon toplantıları yürütür.

SOSYAL HİZMETLER

Lübnan Sosyal İşler Bakanlığı (MoSA), sosyal hizmetlerin yeterli ve kapsamlı bir şekilde sağlanmasını sağlamak için ülkenin ana hükümet organı olmaya devam etmektedir. MoSA'nın görevleri şunlardır: (1) çocukların korunmasını sağlamak ve desteklemek, (2) cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek ve bunlara müdahale etmek, (3) aile destek hizmetleri sağlamak, (4) fiziksel veya zihinsel engelli bireylere özel hizmetler sunmak ve (5) ülke geneline yayılmış 200'den fazla Sosyal Kalkınma Merkezi (SDC) ağı aracılığıyla savunmasız ailelere (Suriyeli mülteciler dahil) sosyal hizmetler sağlamaktır (OCHA Services 2021).

Sosyal Kalkınma Merkezleri, tüm milletlerden mülteciler ve göçmenler de dahil olmak üzere, ayırım gözetilmeksizin Lübnan vatandaşlarına ve yabancılara açıktır. Merkezlerin faaliyetleri temel okuryazarlık sınıfları, mesleki eğitim, koruma bilgilendirme toplantıları, bilinçlendirme ve çocuk bakımı gibi diğer hizmetler içermektedir.

Adalet erişim alanlarında, çeşitli devlet kurumları ve paydaşlarla önemli iyileştirme ve koordinasyona ihtiyaç duyulmasına rağmen, Lübnan Adalet Bakanlığı (MoJ), özellikle mülteci topluluklarından gelenler olmak üzere risk altındaki kadınlara ve çocuklara 'özel bir odak' vermeye devam etmektedir (Key Informant Interview, UNICEF/MoSA, May 2021).[27]

[27] Key Informant Interview, UNICEF/MoSA, May 2021.

SONUÇ TESPİTLERİ

Ekim 2019'da ülke çapında patlak veren ve 2020'ye kadar uzanan ülke çapındaki protestoların kökeni, geçim kaynaklarının iyileştirilmesi, sosyal koruma, adalet ve hesap verebilirlik taleplerine dayanmaktaydı (Amnesty International 2020). Bu talepler yalnızca mültecilerin ve marjinal grupların dertlerini yansıtmakla kalmadı; esasen Lübnan nüfusunun çoğunluğunun temel taleplerini tekrarladılar. Acil reform ve politika eylemi beklentileri, COVID-19 salgını, ülkenin kötüleşen ekonomik krizi ve Beyrut limanındaki patlama, ülkeyi bir kez daha kısa vadeli insani yardım arayışına yönlendiren bir olay tarafından büyük ölçüde durduruldu.

Protestocuların ve aktivistlerin taleplerini takip eden uzun vadeli kurumsal reformlar için öneriler şunları içermektedir: (1) geçim fırsatlarını, işgücü piyasasının etkinleştirilmesini, sağlık sağlanmasını, eğitimi ve sosyal refahı kapsamlı bir şekilde kapsayan sosyal yardım programlarının geliştirilmesi (mevcut güvenlik ağlarıyla uyum dahil olmak üzere); (2) hedefleme mekanizmalarının kanıta dayalı, şeffaf ve cinsiyete ve engelliliğe duyarlı olmasını sağlarken, sosyal kayıtlar, şikayetlerin belirlenmesi ve iletilmesi için sistemler gibi sosyal güvenlik ağı altyapısına yapılan yatırımları artırmak; ve (3) izleme ve değerlendirme süreçleri ve teknik denetim gibi şeffaflık ve yolsuzlukla mücadele önlemlerinin alınmasının sağlanmasıdır.

Lübnan'ın sosyal koruma sistemi, savunmasız Lübnan nüfusu ve Suriyeli mültecileri temel sosyal güvenlik ve korumadan yoksun bırakarak, erişimde önemli yetersizlikler ve engeller sunmaktadır. Ülkenin devam eden verimli uygulamalarına rağmen, bu yetersizlikler, ev sahibi toplum yorgunluğu ve işgücü piyasasının ve sosyal hizmetlerin aşırı doygunluğuna odaklanan kamusal anlatılarla birleştiğinde sosyal koruma tartışmalarının merkezinde yer almaya devam etmektedir.[28] Ayrıca, kamusal söylemlerin, Lübnan'daki savunmasız nüfusların sosyo-ekonomik durumunun, mültecilerin varlığından ve oluşturdukları 'yük'ten ziyade, öncelikle ilgili Lübnan bakanlıklarının kötü yönetiminden etkilendiği gerçeğini vurgulamaya doğru kayması çok önemlidir. Ülkenin altyapısına ve kaynaklarına Lübnan hükümeti tarafından kamu mallarının sağlanmasında hesap verebilirlik eksikliği (dar sosyal koruma politikalarına yansımıştır) Suriye mülteci krizinden önce de mevcuttu ve gerekli reformlar ülkede gerçekleştirilmezse, Suriye mülteci krizinin sona ermesinden çok sonra da devam edecektir.

[Açıklama: Bu çalışma, Lübnan'da ikamet eden ve çalışan araştırmacılar için CLS Araştırma Komitesi'nin 2020-2021 Burs Ödülü'nün bir parçası olarak Lübnan Araştırmaları Merkezi'nin (CLS) cömert katkısıyla finanse edilmiştir.]

[28] ibid.

KAYNAKÇA

- Abdo, Nabil. 2014. 'Social Protection in Lebanon: From a System of Privileges to a System of Rights'. Arab NGO Network for Development. <https://www.annd.org/data/file/files/Social%20protection%20in%20Lebanon%20ENGLISH.pdf>.
- Amnesty International. 2020. 'Lebanese Protests Explained'. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/11/lebanon-protests-explained/>.
- Arche Nova. 2021. 'Syrian Refugee Children Receive the Basic Right to Education in Lebanon'. <https://arche-nova.org/en/project/syrian-refugee-children-receive-basic-right-education-lebanon>.
- Baroud, Maysa, and Nour Zeidan. 2020. 'Addressing Challenges Faced by Syrian Refugees Working in the Informal Economy: Case Studies from Lebanon and Jordan'. Policy Brief 1/ 2021. American University of Beirut. https://www.aub.edu.lb/ifi/Documents/publications/policy_briefs/2020-20/20210101_addressing_challenges_faced_by_syrian_refugees_brief.pdf.
- Cammett, Melani Claire. 2011. 'Partisan Activism and Access to Welfare in Lebanon'. *Studies in Comparative International Development* 46, no. 1: 70–97.
- Civil Society Knowledge Centre. 2020. 'Social Protection in Lebanon: The National Social Security Fund. NSSF'. <https://civilsociety-centre.org/content/social-protection-lebanon-national-social-security-fund-nssf->
- Daleel Madani. 2021. 'List of Social Development Centers Affiliated to MOSA'. <https://daleel-madani.org/civil-society-directory/ministry-social-affairs/resources/list-social-development-centers-afiliated-mosa>.
- Fouad, Fouad M., et al. 2021. 'The Political Economy of Health in Lebanon'. *Research for Health in Conflict*. R4HC MENA. https://r4hc-mena.org/wp1/wp-content/uploads/2020/09/Political-Economy-of-Health-in-Conflict_FINAL_ENG.pdf.
- Government of Lebanon et al. 2021. 'Lebanon Crisis Response Plan. 2017–2021 – 2021 Update'. Reliefweb. <https://reliefweb.int/report/lebanon/lebanon-crisis-response-plan-2017-2021-2021-update>.
- Haddad, Tania. 2020. 'Religious Welfare Organizations, Citizenship, and the State in Lebanon', *Nonprofit Policy Forum* 11, no. 3. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/npf-2019-0040/html>.
- Idris, Iffat. 2019. 'Linking Social Protection and Humanitarian Response – Best Practice', K4D Helpdesk Report, Institute of Development Studies. <https://gsdrc.org/publications/linking-social-protection-and-humanitarian-response-best-practice/>.
- ILO. 2015. 'Towards Decent Work in Lebanon: Issues and Challenges in Light of the Syrian Refugee Crisis'. International Labour Organization. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-arabstates/-ro-beirut/documents/publication/wcms_374826.pdf.
- Janmyr, Maja. 2017. 'No Country of Asylum: "Legitimising" Lebanon's Rejection of the 1951 Refugee Convention'. *International Journal of Refugee Law* 29, no. 3: 438–465.
- Janmyr, Maja. 2018. 'The Fragile Legal Order Facing Syrian Refugees in Lebanon'. *EU Immigration and Asylum Law and Policy*. <https://eumigrationlawblog.eu/the-fragile-legal-order-facing-syrian-refugees-in-lebanon/>.
- Kukrety, Nupur. 2016. 'Poverty, Inequality and Social Protection in Lebanon'. Oxfam. https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/rr-poverty-inequality-social-protection-lebanon-200116-en_0.pdf.

MoPH. 2016. 'Syrian Refugees Crisis Impact on Lebanese Public Hospitals'. Ministry of Public Health, Lebanon.
https://www.moph.gov.lb/DynamicPages/download_file/1396.

Mufti, Karim El. 2018. 'Working Conditions, Minimum Standards and Employer-Provided Protections of Lebanese and Non-Lebanese Informal Workers in the Food & Beverage Industry in Central Bekaa, Minieh and Akkar'. International Alert.
https://www.international-alert.org/sites/default/files/Lebanon_InformalWorkerConditions_EN_2018.pdf.

Nabulsi, Dana, et al. 2020. 'Voices of the Vulnerable: Exploring the Livelihood Strategies, Coping Mechanisms and Their Impact on Food Insecurity, Health and Access to Health Care among Syrian Refugees in the Beqaa Region of Lebanon'. PLOS ONE, 2 December 2020. <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0242421>.

OCHA Services. 2021. 'Lebanon Social Development Centers. SDCs'.
<https://data.humdata.org/dataset/lebanon-social-development-centers-sdcs>.

Tabar, Paul. 2016. 'Regulations and Policies on Syrian Refugees in Lebanon'. The Federal Agency for Civic Education/Bundeszentrale für politische Bildung (BPB).
<https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/233351/regulations-and-policies>.

UNHCR. 2013. 'UNHCR Global Report 2013: Lebanon'. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/uk/539809f8b.pdf>.

UNHCR. 2015. 'UNHCR Global Appeal 2014–2015: Lebanon'. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/528a0a2da.pdf>.

UNHCR. 2016. 'New York Declaration for Refugees and Migrants'. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/new-york-declaration-for-refugees-and-migrants.html>.

UNHCR. 2018. 'Lebanon Eases Birth Registration Rules for Syrian Refugees'. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://www.unhcr.org/news/stories/2018/8/5b742f9a4/lebanon-eases-birth-registration-rules-syrian-refugees.html>.

UNHCR. 2019. 'Global Compact on Refugees: Lebanon's Good Practices'. United Nations High Commissioner for Refugees. https://www.unhcr.org/lb/wp-content/uploads/sites/16/2019/12/GCR_Lebanon-Good-Practices_Dec19.pdf.

UNHCR. 2021a. 'Fact Sheet: Cash Assistance – Lebanon'. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/Lebanon%20cash%20fact%20sheet%20May%202021.pdf>.

UNHCR. 2021b. 'Fact Sheet: Lebanon'. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/Lebanon%20operational%20fact%20sheet- May%202021.pdf>.

UNHCR. 2021c. 'Global Focus: Lebanon'. United Nations High Commissioner for Refugees.
<https://reporting.unhcr.org/lebanon#:~:text=Lebanon%20remains%20the%20country%20hosting,Palestinian%20refugees%20under%20UNRWA's%20mandate>.

UNHCR. 2021d. 'Lebanon: Public Health'. United Nations High Commissioner for Refugees. <https://www.unhcr.org/lb/public-health>.

UNHCR Lebanon. 2021. 'Protection'. United Nations High Commissioner for Refugees, Lebanon. <https://www.unhcr.org/lb/protection>.

WFP. 2020a. 'WFP's Electronic Vouchers: An Innovative Transfer Modality for Social Safety Net Programs in Lebanon'. World Food Programme.
https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/op_reports/wfp274669.pdf.

WFP. 2020b. 'WFP Lebanon Country Brief, November 2020'. ReliefWeb, 17 December 2020, <https://reliefweb.int/report/lebanon/wfp-lebanon-country-brief-november-2020>.

WFP. 2021. 'WFP Lebanon: Support to National Social Protection Systems – June 2021'. World Food Programme. <https://www.wfp.org/publications/wfp-lebanon-support-national-social-protection-systems-june-2021>.

World Bank. 2014. 'Emergency National Poverty Targeting Program Project'. <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P149242>.

World Bank. 2016. 'Lebanon: Support to Reaching All Children with Education. RACE II Program's Consultations'.

<https://consultations.worldbank.org/consultation/lebanon-support-reaching-all-children-education-race-ii-programs-consultations>.

World Bank. 2021. 'The World Bank in Lebanon: Overview'.

<https://www.worldbank.org/en/country/lebanon/overview>.

Zapater, Josep. 2017. 'The Role of Municipalities in Ensuring Stability'. Forced Migration Review 57,

<https://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/syria2018/zapater.pdf>.

